

ДІАГНОЗ УМОВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

**Білоберізька об'єднана територіальна громада
Івано-Франківська область, Верховинський район, с. Білоберізка**

підготували

Славомір Мандес, Ігор Каспрук

**на замовлення Фонду Розвитку Місцевої Демократії
в рамках проекту „Децентралізація – шлях до кращих результатів та ефективності (DOBRE)”,
фінансованого USAID**

Січень 2017

Це звіт стало можливим завдяки щирій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст є відповідальністю Фонд Розвитку Місцевої Демократії (FRDL) і не обов'язково відображає точку зору USAID чи уряду Сполучених Штатів.

This report is made possible by the generous support of the American people through the United States Agency for International Development (USAID). The contents are the responsibility of Foundation in Support of Local Democracy (FRDL) and do not necessarily reflect the views of USAID or the United States Government.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Зміст

1.	Методологічні зауваження – проведення досліджень	4
2.	Вступ	4
3.	Процес об'єднання – генеза і перебіг	11
4.	Громада – характеристика виконкому та послуг, що надаються.....	13
5.	Проблеми та потреби органу місцевого самоврядування	17
6.	Місцевий потенціал.....	20
7.	SWOT - аналіз.....	21
8.	Висновки та рекомендації щодо впровадження стратегічного планування.....	24
	Додатки.....	25

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Основні висновки дослідження (*executive summary*)

- ❖ У зв'язку з конфліктом у громаді не вдалося завершити процес об'єднання ОТГ. Одна з чотирьох місцевостей прагне від'єднатися від громади, що зробило неможливим проведення виборів депутатів у цьому селі. Не обрано також і старост. Тільки від 01.01.2017 ОТГ має спільний бюджет.
- ❖ ОТГ Білоберізка – це невелика гірська громада сільськогосподарського характеру, населення якої складає 2745 осіб. Демографічна структура є сприятливою з огляду на високий відсоток дітей та молоді у віці до 18 років (30%) і низький відсоток осіб у віці понад 50 років (15%).
- ❖ Економічну ситуацію громади слід оцінити як погану. На території ОТГ діє небагато фірм, а можливість працевлаштування у найближчих районних містах ускладнена з огляду на поганий стан доріг.
- ❖ Ключовими для якості життя мешканців є три елементи: 1) поганий стан доріг та дорожньої інфраструктури; 2) безробіття та трудова міграція (тимчасові поїздки для пошуку сезонної роботи); 3) розташування в горах та сильна місцева ідентичність (гуцульська культура). Негативні чинники переважають над позитивними.
- ❖ Громада не мала спільного бюджету у 2016 р. Проект бюджету на 2017 рік передбачає власні доходи на рівні 3,14 млн. грн., а субвенції та дотації з державного бюджету – на рівні 13,7 млн. грн. У структурі видатків бюджету ОТГ лівову частку займають школи – 59,1% усіх видатків, медичні заклади – 15%, адміністративні витрати – 12%, ДНЗ – 6,2%.
- ❖ Основним бар'єром для економічного розвитку громади та господарської активності мешканців і приватного підприємництва (на думку усіх респондентів) є поганий стан доріг і відсутність дорожньої інфраструктури.
- ❖ Ремонт дороги, що з'єднує чотири населених пункти, вимагає попереднього впорядкування русла ріки Черемош.
- ❖ У сфері інфраструктури, що використовується у домашньому господарстві, найбільше дошкуляє відсутність водопроводів та вивозу сміття.
- ❖ Створення виконкому ОТГ знаходиться на дуже ранній стадії. У громаді відсутній поглиблений аналіз стану інфраструктури, документації, що стосується частини комунальних будинків, планів зонування земель.
- ❖ Основними проблемами у сфері соціального розвитку є відсутність роботи і пов'язана з цим необхідність трудової міграції та низька якість медичних послуг, що спричинена браком кваліфікованого медичного персоналу і обладнання.
- ❖ До економічного потенціалу громади слід віднести: розташування в мальовничих горах над Черемошем та збережені традиції гуцульської культури, що дають можливість розвивати туризм, вміння залучати зовнішні кошти та значний запас землі, що не обробляється і може використовуватись для конкретних інвестицій або для сільського господарства.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

- ❖ Потенціалом мешканців громади є насамперед сприятлива демографічна структура та високий ступінь мобільності мешканців.

1. Методологічні зауваження – проведення досліджень

Візит у громаду відбувся 21-23.11.2016. Консультанти, що входять до складу команди, яка проводить дослідження, отримали дуже позитивний прийом місцевої влади, дуже приязної і готової допомогти під час реалізації проекту. Перший день було присвячено розмовам з представниками влади громади та чиновниками, що відповідають за бюджет. Додатково вдалося провести інтерв'ю зі священником православної церкви Київського патріархату, директором амбулаторії та лікаркою. Під час другого та третього дня відбулися зустрічі з директоркою школи та вчителями. Потім члени дослідницької команди поїхали до трьох інших населених пунктів, що входять до складу об'єднаної громади, проводячи розмови зі старостами, фельдшерками, бібліотекарками, директоркою школи та представниками мешканців і громадських організацій. В одній із зустрічей участь взяли також кільканадцять мешканців. У третій день відбулася розмова з представниками районної влади.

Детальний перелік співрозмовників з окремих інституцій подано в кінцевій частині звіту.

24.01.17 відбувся другий – цього разу одноденний – візит у громаду, під час якого представникам влади громади, старостам та делегатам від освіти й охорони здоров'я були представлені вступні висновки з дослідження. У наступній частині зустрічі був проведений SWOT-аналіз для 5 обраних сфер – його результати були взяті до уваги при підготовці цього звіту та вміщені у розділі 7.

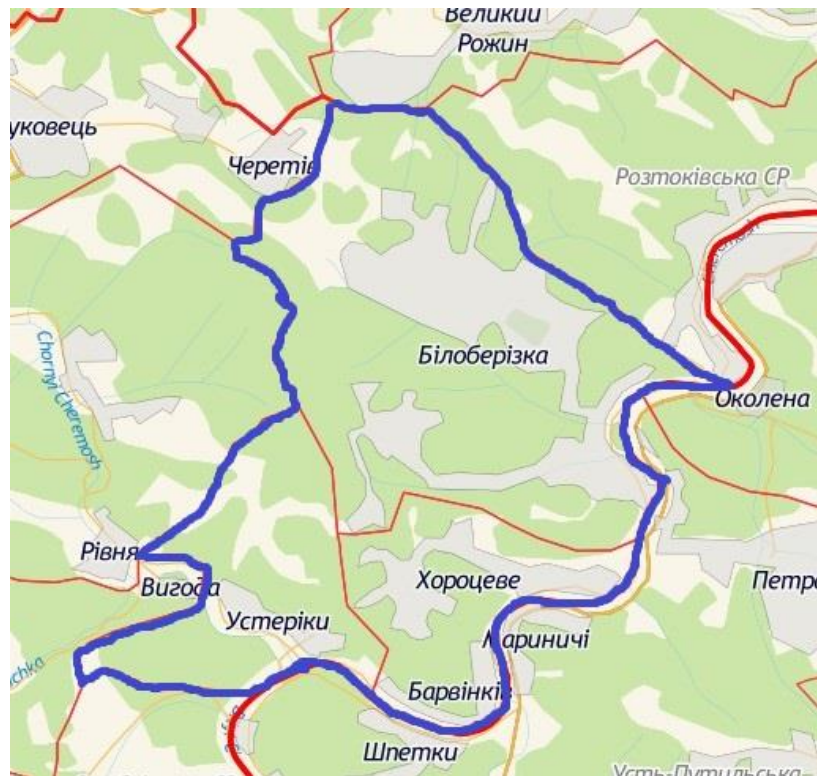
Атмосфера, що супроводжувала проведення дослідження, як видається, досить добре відображає загальне ставлення до проекту. Загалом, ми зустрічалися з приязністю та доброзичливістю, що сприяли ефективному та безпроблемному проведенню інтерв'ю. Без проблем також відбулася зустріч з активістами з села Устеріки. Завдяки добрій волі та відкритості респондентів, досить успішно вдалося провести передбачені у структурі дослідження зустрічі, вони відбувались у приязній, комфортній атмосфері.

2. Вступ

Вступна інформація про місце проведення дослідження

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Білоберізька об'єднана громада розташована у Верховинському районі Івано-Франківської області у пасмі Карпатських гір. До її складу входять чотири населені пункти: Білоберізка, Хороцеве, Барвінків, Устеріки. Територія громади має нетипову форму: чотири села розташовані уздовж дороги, яка їх сполучає, Білоберізка розташована на одному її кінці, Устеріки – на іншому. Відстань від Білоберізки до Хороцевого складає 3 км, до Барвінкова – 6 км, до Устерік – 10 км. Дорога до Верховини, центру регіону, з Білоберізки складає 32 км. Загальна площа ОТГ складає 46,35 км².

Окремі населені пункти і дорога, що їх об'єднує, розташовані вздовж ріки Черемош, а саме село Білоберізка прилягає до лісового комплексу, розташованого між Національним природним парком «Гуцульщина» та Вишницьким національним парком.

Фактори, що визначають якість життя в громаді

Основним фактором, що визначає якість життя в громаді, є її розташування в гірській, важкодоступній місцевості, що спричинено насамперед відсутністю хорошої дороги. До окремих сіл ведуть дороги, вкриті гравієм, їхня прохідність є ускладненою взимку (з огляду на значні опади снігу), а також навесні і восени (з огляду на опади дощу та талі води). Розташування в горах та відсутність доріг спричиняють ускладнений доїзд до більших населених пунктів – Верховини і Кутів, найближчих районних центрів.

Інші фактори, що визначають якість життя у громаді, можна поділити на позитивні (ті, що підвищують якість життя) та негативні (ті, що знижують якість життя). На основі проведеного дослідження та SWOT-аналізу вдалося виокремити 10 ключових факторів, що впливають на якість життя, вони представлені у таблиці нижче:

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

	ПОЗИТИВНІ ФАКТОРИ	НЕГАТИВНІ ФАКТОРИ
Інфраструктура, екологія та просторове планування	Нова і сучасна школа в Білоберізці	Погана якість доріг та дорожньої інфраструктури
Економіка	Хороша співпраця влади громади і підприємців	Відсутність доріг (дорога з гравійним покриттям)
Довкілля і туризм	Розташування в пасмі Карпатських гір	Відсутність туристичної промоції громади
Суспільство, людський капітал	Сильна місцева ідентичність (гуцульська культура)	Безробіття, трудова еміграція
Адміністрація органу місцевого самоврядування	Вміння залучати зовнішнє фінансування	Відсутність планів зонування земель

Серед перелічених факторів ключовими для якості життя мешканців є: 1) поганий стан доріг та дорожньої інфраструктури; 2) безробіття та трудова еміграція; 3) розташування в горах та сильна місцева ідентичність (гуцульська культура).

Економічне становище громади

Громада має сільськогосподарський характер. Земля на території громади придатна для випасання худоби. Короткий період вегетації та клас землі є причинами того, що обробляти її не вигідно. Мешканці у невеликих масштабах, здебільше по кілька штук, вирощують корів, овець.

Приватних фірм небагато. Найбільшою є будівельна компанія "Ромекс-ІФ" з офісом у місті Косів, що діє на території всієї області. Ця фірма будувала школу у Білоберізці, і її власник погодився перереєструвати її в Білоберізку, завдяки чому податки фірми сплачуються до бюджету ОТГ. На даний момент фірма не виконує жодних робіт на території ОТГ.

На території громади діють:

- цех з розливу мінеральної води;
- підприємство з виробництва брикетів (недавно розпочало діяльність, влада громади сподівається, що найближчим часом у цьому закладі будуть працевлаштовані 10-12 осіб);
- сільськогосподарське підприємство;
- фірма, що займається розведенням форелі;
- три деревообробні фірми;
- 4 агротуристичні господарства;
- державне лісове господарство „Гринявське лісове господарство”.

Окремі заклади працевлаштовують небагато осіб, здебільше кільканадцять. Найбільшим працедавцем є установи органу місцевого самоврядування: освіта, виконком, охорона здоров'я.

Частина мешканців (точна статистика у цій сфері відсутня) виїжджає за кордон у пошуках роботи; у більшості випадків це сезонна робота, у сільському господарстві або на будівництві, що не дає

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

постійного доходу. Позитивним аспектом трудової еміграції слід визнати факт, що значна частина через певний час повертається, а явище виїзду все ще маргінальне, хоча слід брати його до уваги, адже стосується воно в основному молодих осіб. Основні напрямки виїзду – це Італія, Польща, Росія, Іспанія та Португалія. На постійній основі натомість виїжджають люди на роботу у великі українські міста, особливо до Івано-Франківська та Києва. Бувають також виїзди, хоча й у меншій кількості зараз, до Росії.

Бюджет громади

З огляду на описані вище труднощі в процесі об'єднання, ОТГ розробила перший спільний бюджет тільки на 2017 рік. Натомість у 2016 році окремо виконувались бюджети колишніх сільських рад. Відповідно, у 2016 році Білоберізька ОТГ не отримала субвенцію на розвиток інфраструктури з державного бюджету, що стало суттєвим мінусом для розвитку громади. Натомість завдяки активності голови Ради, налагодженій ним співпраці з депутатом Верховної Ради і його підтримці у 2016 році ОТГ отримала субвенцію на соціально-економічний розвиток у розмірі 1 млн. грн. і виділила їх на фінансування робіт, що мали на меті покращення інфраструктури органу місцевого самоврядування.

➤ Доходи ОТГ

У бюджеті на 2017 рік заплановані власні доходи у розмірі 3,14 млн. грн., що складає 18,9% загальної дохідної частини бюджету. Субвенції і дотації з державного бюджету складають 13,7 млн. грн., у тому числі:

- освітня субвенція — 8,13 млн. грн.,
- медична субвенція — 2,36 млн. грн.,
- базова дотація — 1,25 млн. грн.,
- додаткова дотація — 1,74 млн. грн.

Додаткова дотація призначена для фінансування видатків на освіту та медицину у зв'язку зі зміною способу формування освітньої та медичної субвенції, оскільки з місцевих бюджетів у 2017 році фінансуються видатки на комунальні послуги, джерела енергії для закладів освіти і медицини, а також зарплати для технічного персоналу закладів освіти.

У структурі власних доходів найбільшу питому вагу мають: податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) — 59,2%, єдиний податок — 11,6% і рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів — 8,2%. Загалом, ці три джерела складають 79% власних доходів ОТГ.

Доходи бюджету Білоберізької ОТГ

	млн. грн.
Власні доходи	3,14
Трансферти з державного бюджету	13,47
Всього дохідна частина бюджету	16,62

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Частка власних доходів у дохідній частині бюджету	18,9%
Субвенція на розвиток інфраструктури	Буде призначена навесні 2017 року

Джерела власних доходів у 2017 році

	тис. грн.	Частка в структурі власних доходів
ПДФО	1.856,0	59,2%
Єдиний податок (юридичні особи)	365,0	11,6%
Рентна плата за використання лісових ресурсів	258,5	8,2%
Єдиний податок (фізичні особи)	155,0	4,9%
Податок на нерухоме майно фізичних осіб	120,0	3,8%
Акцизний збір	84,0	2,7%
Орендна плата (фізичні особи)	80,0	2,5%
Орендна плата (юридичні особи)	53,5	1,7%
Плата за послуги бюджетних установ	50,0	1,6%
Податок з власників транспортних засобів	40,0	1,3%
Земельний податок з фізичних осіб	32,0	1%
Інше	49,8	1,6%
Разом	3.143,8	100%

➤ Видатки бюджету ОТГ

У структурі видатків бюджету ОТГ основна частка припадає на школи — 59,1% від усіх видатків, медичні заклади — 15%, адміністрацію органу місцевого самоврядування — 12%, дошкільні навчальні заклади — 6,2%. Разом ці чотири позиції складають 92,3% усіх видатків органу місцевого самоврядування. У бюджеті на 2017 рік громада не передбачила жодних витрат на ремонт доріг та інші роботи, які мають на меті розвиток інфраструктури, тільки 36 тис. грн. на соціальну роботу. У зв'язку з цим бюджет Білоберізької об'єднаної територіальної громади не передбачає коштів на розвиток. Єдиним можливим джерелом розвитку є субвенція на розвиток інфраструктури, яку орган місцевого самоврядування може отримати навесні 2017 року.

	млн. грн.	Частка в структурі загальної частини видатків
Школи	9,76	59,1%

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Медичні заклади	2,47	15,0%
Адміністрування	1,98	12,0%
Дошкільні навчальні заклади	1,02	6,2%
Заклади сфери культури	0,96	5,8%
Протипожежна безпека	0,26	1,6%
Інше	0,07	0,04%
Разом	16,52	100%

➤ Перспективи на 2017-2018 роки

На цьому етапі, без урахування субвенції на розвиток інфраструктури, яку орган місцевого самоврядування ймовірно отримає у 2017 році, бюджет громади не передбачає коштів на розвиток. Керівництво ОТГ вважає, що власні доходи можуть зрости завдяки розвитку туризму, альтернативним джерелам енергії (сонячні панелі, вітрові електростанції і в подальшій перспективі гідроелектростанції), переробній промисловості продуктів тваринного походження, створенню власного комунального підприємства, яке також може займатися виробництвом гравію, якщо отримає каменедробарку. Проте збільшення доходів бюджету органу місцевого самоврядування безпосередньо залежить від вирішення проблем із комунікацією та покращенням стану доріг.

Стан навколишнього середовища, екологія

Стан навколишнього середовища є добрим або дуже добрим. Гори, великі лісові масиви, чисте повітря і вода є однією з найсильніших сторін громади, які потенційно можуть бути використані для розвитку туризму і стати рушійною силою соціально-економічного розвитку. Загрозою для стану навколишнього середовища є: 1) відсутність системи вивозу сміття і нелегальний вивіз сміття до лісу, особливо уздовж доріг; 2) нелегальна вирубка лісу, що веде до зменшення площі лісів і знищення краєвиду.

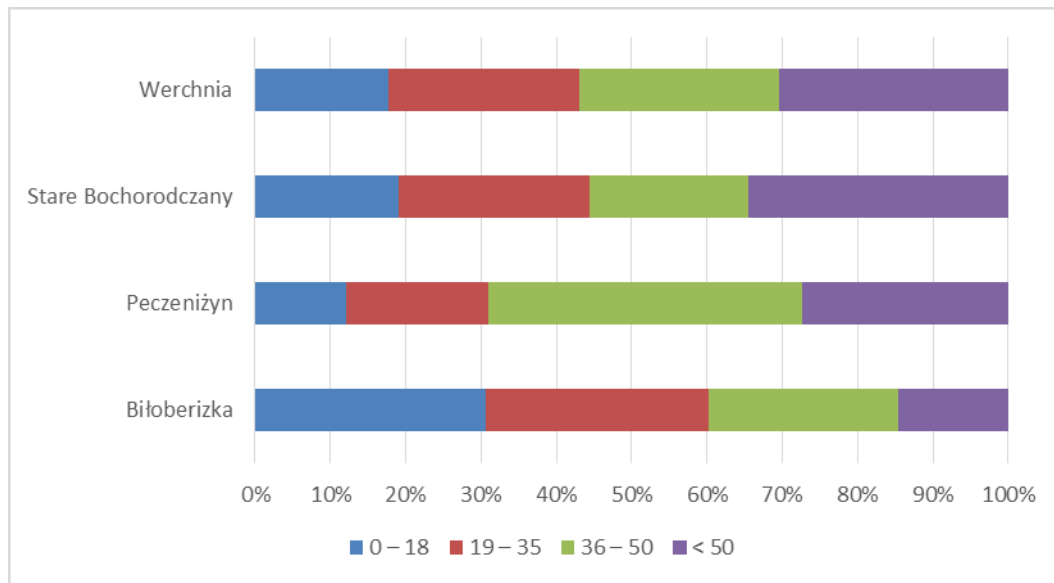
Характеристика місцевої громади

В об'єднаній громаді всього проживає 2745 осіб, в тому числі в самій Білоберізці 1235, в Устеріках – 740, в Хороцевому – 478, у Барвінкові – 292. Кількість жінок незначно переважає: у всій громаді вони становлять 52%, у Білоберізці – 51%. Понад 30% мешканців громади – це діти та молодь у віці від 0 до 18 років (у Білоберізці 27%), особи у віці від 19 до 35 років складають 29% (у Білоберізці 23%), особи у віці від 36 до 50 років – 22% і 21% відповідно, особи у віці понад 50 років – 15% і 29% відповідно.

Відповідно до наявних статистичних даних, значний відсоток мешканців – 31% – на постійно чи тимчасово залишив громаду¹.

¹ Наведені дані базуються на оцінці органів влади громади.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

На фоні інших об'єднаних громад Івано-Франківської області, що беруть участь у проекті, ОТГ Білоберізка має найбільш сприятливу демографічну структуру: високий відсоток дітей і молоді та високий відсоток (54%) професійно активних осіб. У громаді проживає: 679 пенсіонерів, що складає 25% від усіх мешканців та 118 інвалідів, що складає 4% мешканців. Переважно вони проживають поза Білоберізкою, в навколишніх селах. Окрім того, на території громади проживає четверо емігрантів чи біженців.

Члени місцевої громади живуть в індивідуальних будинках, більшість домогосподарств володіє земельними ділянками, отриманими в результаті розподілу колгоспів, що діяли в епоху комунізму. Спільнота громади характеризується сильними родинними і сусідськими зв'язками. Громада поділена через конфлікт між владою громади та громадськими лідерами Устерік, що прагнуть від'єднати цю місцевість від громади. Перебіг та тло цього конфлікту детально описані у розділі 3.

Форми громадської активності

На території громади Білоберізка зареєстровані дві організації: 1) „Розквіт Галіції” у селі Білоберізка, 2) „Черемош” у селі Устеріки. Обидві організації були створені з метою отримання грантових коштів для проекту і зараз не ведуть активної діяльності.

Зацікавлення справами громади – на дуже низькому рівні. До роботи сільських рад залучаються тільки окремі особи. Високим є рівень недовіри до (будь-якої) влади. Разом з тим, мешканці досить охоче беруть участь у діяльності на благо їхньої власної місцевості.

Значення культури для місцевої спільноти

У більшості випадків мешканці поколіннями живуть у селах, що входять до складу ОТГ, і відчувають сильний зв'язок з землею та регіоном, в якому проживають. У цій місцевості збереглася гуцульська культура, з якою мешканці, на думку більшості, себе ідентифікують. Проте вона має насамперед святковий характер. Протягом літніх місяців проводяться святкування, під час яких виступають місцеві та запрошені колективи. Частина мешканців також носить регіональний народний одяг. Але у

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

щоденному житті елементи гуцульської культури не проявляються ні в одязі, ні у малих архітектурних формах.

Місце жінок у місцевій спільноті

Детальна інформація про рівень професійної активності жінок, що проживають у громаді, відсутня. Відповідно до отриманих даних, трудова еміграція більше стосується чоловіків. Роль жінок урегульована традиційними нормами, відповідно до яких вони насамперед відповідають за дім та дітей. Однак це не означає, що вони виключені з громадського життя. Опосередкованими показниками місця жінок у місцевій спільноті є дані щодо ступеня участі в органах влади громади: до складу ради громади входять шестеро чоловіків та четверо жінок. Ці цифри можуть свідчити про рівноправне становище жінок у місцевій спільноті, хоча слід зазначити, що лідером громади – її головою – є чоловік.

Комунікація громади з мешканцями

Ні об'єднана громада, ані жодне з сіл, що входять до її складу, не мають своєї Інтернет-сторінки. За винятком оголошень, що розміщені на дошках оголошень в приміщеннях старост, інші канали комунікації з мешканцями відсутні.

3. Процес об'єднання – генеза і перебіг

Ініціатором об'єднання був Дмитро Іванюк, чинний голова ОТГ, а раніше – сільський голова Білоберізки. Інформацію про можливість об'єднання отримав у Всеукраїнській асоціації сільських і селищних рад, де він виконує функції керівника районного відділення. У цій організації велися різноманітні розмови щодо можливих варіантів об'єднання: з одного боку, пропонувалося об'єднання усіх сіл, що входять до складу району, з іншого боку, з'явилася думка, що кращим рішенням будуть менші об'єднані громади, в яких не буде домінування однієї великої місцевості.

На території Білоберізки утворилася ініціативна група, яка організувала зустрічі в кількох селах і представила пропозицію об'єднатися в одну громаду. Головним аргументом у дискусії з мешканцями, що не визначилися, була можливість отримати велику субвенцію з державного бюджету, передбачену для нових громад. Перша зустріч відбулася в селі Устеріки, в якій взяли участь 40 осіб, в основному представники місцевої влади та вчителі школи. Після певних роздумів сільська рада прийняла рішення взяти участь у процесі об'єднання. Друге село, Стебні, вирішило об'єднатися з іншим селом. Для Хороцевого рішення було відносно легким, адже до 1994 року село було об'єднане з Білоберізкою, і мешканці пам'ятали цей період. Тож було нескладно переконати їх, що об'єднання буде взаємовигідним. Готовність приєднатися до об'єднаної громади декларує також село Розтоки, проте, воно знаходиться в іншому регіоні, і, відповідно до чинного законодавства, його приєднання не є можливим.

Остаточну формальну згоду на об'єднання висловили чотири населені пункти. Вибори до ради громади були призначені на 17 березня 2016 року. Перед самими виборами у селі Устеріки

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

активізувалася частина мешканців, що була категорично проти об'єднання. Вони були дуже переконливими у своїх діях та зробили неможливим проведення виборів на території свого села. Головні аргументи противників – це побоювання, що Білоберізка візьме дохід з їхнього села і призначить його на свій розвиток. Насамперед, ідеться про доходи лісового господарства, що діє на їхній території, та продаж або оренду землі і будинків комунальної власності. Окрім того, вони бояться ліквідації школи. Певну роль у цьому супротиві відіграє також факт, що з цього села до Верховини відстань, по відносно добрій дорозі, складає 18 км, натомість до Білоберізки їдеться 17 км дорогою з гравійним покриттям. Мешканці Устерік за покупками, до лікаря чи для залагодження формальних справ їздять переважно до Верховини.

Через непроведення виборів в одному селі громада опинилась у патовій ситуації, яка не передбачена в законодавстві. Формальна згода усіх сіл була отримана, оголошено і проведено вибори, в яких одне село не взяло участі. У теперішній ситуації рада громади є неповною – у ній немає представників Устерік. Група активістів з Устерік здобула, як видається, підтримку більшості мешканців і декларує непохитне бажання вийти з об'єднаної громади, проте, з чинним законодавством це неможливо, адже не передбачено механізму виходу з вже об'єднаних громад.

Попри несформовану раду, формально громада є об'єднаною, і з 01.01.17 керує об'єднаним бюджетом - це означає, що субвенції на освіту, культуру та охорону здоров'я усіх чотирьох населених пунктів, у тому числі й Устерік, надходять до спільного бюджету. Разом з тим, незрозуміла правова ситуація та протести мешканців Устерік (петиції до парламенту, пікет під будинком районної влади тощо) стали причиною того, що районна влада до грудня 2016 року не передала комунальне майно та повноваження щодо управління охороною здоров'я та освітою. Це породжує небезпеку, що громада буде видавати кошти на інституції, які формально їй не належать. Не проведені також вибори старост у селах, що належать до об'єднаної громади. Законодавство не визначає жодного терміну, а влада громади утримується від оголошення виборів до моменту вирішення конфлікту з Устеріками.

Випадок Білоберізки демонструє прогалини в законодавстві, яке не передбачає можливості виходу з процесу об'єднання. Показує також значення, яке у цьому процесі відіграють громадські консультації. Без добре підготовлених і широких консультацій може дійти до ситуації, коли частина мешканців відчує загрозу від процесу об'єднання, що може призвести до поважного соціального конфлікту.

Описаний вище конфлікт має також інші негативні наслідки. Керівники громади розраховують, що притягнуть до себе інші села, особливо Розтоки. Проте до цього часу села, які потенційно могли б об'єднатися з Білоберізкою, займають вичікувальну позицію. Білоберізка нічим особливим не вирізняється на фоні інших місцевостей: вона не є значно більшою від навколишніх сіл, не знаходиться в центрі комунікаційної мережі. Село не має ні особливих ресурсів, якими могло б привабити до себе інші населені пункти, ані якоїсь культурно підтвердженої переваги. Факт, що з цього села вийшла ініціатива об'єднання, виникає виключно з підприємливості та контактів його тодішнього голови. Вичікувальну позицію додатково підсилює непевність, пов'язана з політичною ситуацією та подальшою долею децентралізації.

Конфлікт у рамках об'єднаної громади розчаровує мешканців та підриває ідею об'єднання. Вперше про об'єднання заговорили вже у 2015 році, але з того часу досягнути вдалося небагато. Як зізнаються самі представники влади громади, мешканці оцінюють їх за результатами, а не за обіцянками. Тому ОТГ дуже потрібен успіх.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

4. Громада – характеристика виконкому та послуг, що надаються

Адміністративні послуги

На основі зібраної інформації можна виділити такі сфери послуг, що надаються громадою або іншими суб'єктами²:

➤ **Дороги і дорожня інфраструктура**

Територією громади проходить 50,2 км доріг місцевого значення. Стан громадських доріг є поганим – в основному це дороги з гравійним покриттям. Заасфальтовані фрагменти знаходяться в дуже поганому стані. Усі дороги вимагають капітального ремонту або будівництва «з нуля». Дорога, що з'єднає Барвінків та Устеріки (5 км), є дорогою державного значення, дорога, що поєднає Барвінків та Білоберізьку (9 км), є дорогою обласного значення. Стан обох доріг дуже поганий.

За кошти ЄС та ПРООН громада реалізувала програму "Інноваційна енергія – ефективний засіб для вуличного освітлення в Білоберізьці», у рамках якої була модернізована наявна система вуличного освітлення з використанням енергоощадних ламп LED. Зараз подібна інвестиція впроваджується в населених пунктах Хороцеве та Барвінків.

➤ **Інфраструктура, що використовується в домашніх господарствах**

До кінця 2016 року за вивіз сміття відповідало комунальне підприємство з Верховини „Верховинський комунгосп”. Сміття вивозили на сміттєзвалище, розташоване на території району поза межами громади. Наприкінці року сміттєзвалище було закрито і зараз не діє жодна система вивозу сміття.

У громаді немає водопроводів. Мешканці забезпечують себе водою індивідуально з викопаних за власний кошт глибоких криниць або набирають воду з місцевих джерел.

Громада не має каналізації. Мешканці зливають стічні води у ґрунт або в місцеві джерела.

Громада не має газопровідної мережі. Мешканці самостійно забезпечують себе газом для приготування їжі. Приватні та комунальні будинки у більшості випадків опалюються за допомогою печей на дрова.

➤ **Освіта**

У Білоберізькій ОТГ діє 4 школи та один дошкільний навчальний заклад (ДНЗ):

	РІК БУДІВНИЦТВА АБО КАПІТАЛЬНОГО РЕМОНТУ	ЗАПРОЕКТОВАНА ПОТУЖНІСТЬ	КІЛЬКІСТЬ УЧНІВ
Білоберізька ЗОШ I-III ст.	2012	220	189
Устерікська ЗОШ I-II ст.	1925 / 1960 / 1980 2000 (капремонт)	150	150
Барвінківська ЗОШ I-II ст.	1988 (2016 ремонт)	30	30
Хороцевська НВК I ст.	1960 (2006 ремонт)	32 (школа) 24 (ДНЗ)	32 (школа) 15 (ДНЗ)

² Якщо не зазначено інше, за фінансування цієї послуги відповідає громада

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Порівняння кількості учнів та потужності показує, що будинки використовуються оптимально.

У Білоберізці діє інтернат для дітей, що живуть на відстані понад 5 км від школи. Зараз послугами інтернату користується 18 дітей.

Громада робить кроки для модернізації будинків освітніх установ:

- у Білоберізці «з нуля» збудовано шкільний комплекс, що складається з будинку школи, спортивного залу та стадіону зі штучним покриттям;
- у Білоберізці відремонтовано старий будинок ДНЗ та тривають роботи щодо його розбудови для прийому більшої кількості дітей;
- у навчально-виховному комплексі в Хороцевому збудовано туалети;
- в інтернаті збудовано туалетні кімнати;
- у школі в Барвінкові старі вікна замінені на нові, енергозберігаючі.

Мешканці і влада громади дуже задоволені новою школою в Білоберізці, в якій вчать діти з-поза меж громади – з села Розтоки – з огляду на дуже добрі умови та високу якість навчання. Школа може похвалитися кількома переможцями олімпіад.

➤ Охорона здоров'я

На території ОТГ знаходиться 5 установ медичної сфери - 1 лікарня і 4 ФАПі, по одному в кожному селі. В усіх медичних установах загалом працюють 34 особи.

Лікарня розташована у Білоберізці. Вона має 10 лікарняних ліжок (раніше їх було 15) та дуже обмежені ресурси медичного обладнання. У лікарні працюють стоматолог та сімейний лікар. З огляду на відсутність спеціалістів та спеціалізованого обладнання мешканців з більш серйозними хворобами відразу відправляють до районної лікарні у Верховині. За попередніми оцінками, близько 100 осіб щороку відправляються до районної лікарні. Лікарня має автомобіль швидкої допомоги, який використовується лікарями для візитів та транспортування пацієнтів до лікарні.

З огляду на стан доріг ФАПі є основним місцем лікування мешканців. У ФАПі, поза первинною медичною допомогою, можна виміряти рівень цукру у крові та артеріальний тиск. У разі потреби пацієнтів перевозять до Білоберізки або Верховини.

Частина пацієнтів (складно визначити, скільки точно) безпосередньо звертається по допомогу до районної лікарні. Значною мірою це виникає з факту, що з деяких господарств простіше доїхати до лікарні у Верховині чи Косові, ніж до Білоберізки.

Якість лікарських послуг оцінюється досить низько як мешканцями, так і владою громади. Доступ до безкоштовної медицини часто є фікцією, і мешканці змушені у різних формах оплачувати лікування з власних коштів. При серйозних захворюваннях це призводить до фінансових проблем у сім'ях, де є важко хвора особа. Законодавство не врегульовує фінансові потоки між об'єднаними громадами і районом, відсутня також система, яка дозволила б визначити обсяг та кількість послуг, що надаються районними та міськими медичними установами. Відповідно до угоди між владою ОТГ та району, громада фінансує тільки фактично надані та задокументовані послуги лікарні у Верховині.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

➤ Культура

У Білоберізці діє будинок культури та бібліотека. Вони розташовані у тому ж будинку, що й виконком ОТГ. В інших населених пунктах є бібліотеки. Доступ до Інтернету є тільки в бібліотеці в Устеріках. Будинок культури влітку організовує святкування, пропагує місцеву культуру, проводячи виставки регіональних національних костюмів. Можливостей для культурного дозвілля небагато: особливо бракує занять для дітей та молоді. Проте це не зауважується як проблема, оскільки це компенсують можливості, які надає нова школа.

Влада громади у найближчому часі не планує жодних змін у сфері культури. У майбутньому влада планує перетворити бібліотеки на громадські інформаційні центри, де будуть поєднані функції офісу старости та інституції культури.

➤ Соціальна допомога

У 2016 році за соціальну допомогу відповідала адміністрація району. Основною формою підтримки є фінансова допомога для сімей з низьким рівнем доходу, що виділяється з резервного фонду районної влади. З метою отримання допомоги слід заповнити заяву, яку має підписати місцевий староста. Потім заяву розглядає комісія. Кошти, що виділяються, є незначними: максимум 1000 гривень. У разі надзвичайної ситуації (наприклад, пожежа у будинку) виділяють від 3000 до 5000 гривень. Окрім того, при районній раді діє кризовий центр, де можна розмістити людей на 2-3 місяці.

ОТГ не відповідає за соціальну допомогу, натомість реагує на кризові ситуації, для прикладу, такі як пожежа чи повінь, може підтримати мешканців. Є також можливість розмістити погорільців на певний час у лікарні. Підтримку можна також отримати від лісового господарства у формі дров для опалення (до 10 м³) та від Червоного Хреста. Процедура призначення допомоги не є формалізованою.

Рівень соціальної підтримки оцінюється як незначний, проте це не сприймається як проблема. Сильні соціальні зв'язки компенсують відсутність інституціоналізованої соціальної допомоги.

Структура апарату

Головою громади є Дмитро Іванович Іванюк. Секретарем громади є Любов Василівна Шкрібляк. Під час проведення дослідження апарат об'єднаної громади ще не працював. Відповідно до ухвали ради, апарат громади з 01.01.17 має бути організований таким чином: за безпосередню діяльність апарату відповідає керівництво громади і виконавчий комітет у кількості 6 осіб: голова громади, двоє заступників, призначених радою, секретар ради і виконавчого комітету, двоє старост. Апарат має бути поділений на такі 4 відділи: відділ фінансів, обліку та звітності (7 осіб), відділ загальної та організаційної роботи, правового забезпечення, надзвичайних ситуацій, мобілізаційної роботи та взаємодії з правоохоронними органами (5 осіб), відділ економіки, земельних відносин, архітектури, житлово-комунального господарства та зовнішніх зв'язків (4 особи), відділ освіти, молоді та спорту, культури, охорони здоров'я та у справах дітей (5 осіб), ЦНАП (2 особи), служба господарського забезпечення (8 осіб), юрист, архіваріус, інше (3 особи). Остаточна кількість працівників апарату не визначена.

Влада громади планує підсилити старосту додатковим чиновником, що працюватиме на території села. Чиновниками повинні стати теперішні старости неприєднаних сіл, якщо на їхнє місце буде обрано когось іншого. Відповідно до бачення голови об'єднаної громади, староста повинен бути господарем в

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

громаді, натомість чиновник має підтримувати його у бюрократичних процедурах, залагодженні формальних справ і надавати прості послуги для місцевих мешканців, напр., видачі свідоцтва про смерть і народження. Таке рішення дозволить зберегти на посадах теперішніх голів сільських рад, що є важливим фактором у здобутті їхньої прихильності до процесу об'єднання. Представлена ідея є тільки планом, і під час візиту експертів у громаду не було вчинено жодних дій для її впровадження.

У грудні 2016 року ще не було визначено, де і коли буде створено ЦНАП. Влада громади розраховує, що їй вдасться переконати мешканців Устерік прийняти об'єднання обіцянкою розмістити на їхній території ЦНАП. План створення ЦНАПу в Устеріках має також ту перевагу, що ця місцевість добре сполучається з іншими селами (Голошена, Гринява, Пробіла, Грамотне, Яблуниця, Черемошне, Стебні) і виконком зможе надавати платні послуги для їхніх мешканців, які не будуть змушені їхати у Верховину. Якщо не вдасться дійти до порозуміння, є можливість відкриття ЦНАПу у будинку, орендованому у лісового господарства. Зараз цей будинок знаходиться в поганому стані і вимагає ремонту.

Рада громади

Рада працює без депутатів з Устерік. Рада працює злагоджено, серйозні конфлікти, що ускладнювали б діяльність, не виникають. До цього часу не проявлялися конфлікти, що виникали б з політичних розбіжностей. Депутати були обрані серед мешканців і не підривають їхню репрезентативність.

Адміністративні проблеми апарату

Оскільки апарат ще не був організований, не було проведено повного аналізу його адміністративних проблем.

Влада громади планує побудувати адміністрацію на наявних в окремих селах кадрових ресурсах. Проте у зв'язку зі зміною масштабу діяльності і планами розвитку слід буде працевлаштувати:

- особу, відповідальну за проекти, яка має компетенції у сфері написання проектів та знає англійську мову;
- головного бухгалтера, який буде керувати роботою бухгалтерів, що до цього часу працювали в окремих населених пунктах, та управляти фінансами об'єднаної громади. Конкурс на цю посаду був оголошений під час перебування експертів у громаді.

Громада не має плану зонування території, аналізу стану інфраструктури, відсутня також документація на більшість комунальних будинків.

Співпраця з районною адміністрацією складається добре. Відповідні документи передаються без проблем. Адміністрація також консулює органи влади громади. Натомість складніше відбуваються контакти з районною радою, до складу якої входить особа, що, на думку влади громади, ініціює конфлікт з Устеріками.

Із зустрічі з активістами цієї місцевості виникає дещо інша картина і не складається враження, щоб якась людина, навіть якщо вона ініціювала рух для виходу з об'єднаної громади, була відповідальна за підтимування сильного опору великої групи мешканців.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Суспільна оцінка діяльності органів місцевого самоврядування

Суспільна оцінка діяльності влади вимагає глибших досліджень. Зібрана інформація має фрагментарний характер і наводить на думку про існування поляризації думок щодо теперішнього управління громадою. Фактором, що спричиняє поляризацію, є насамперед суперечка з частиною мешканців Устерік.

5. Проблеми та потреби органу місцевого самоврядування

Економіка та інфраструктура

Головним бар'єром для економічного розвитку громади та економічної активності мешканців і приватного підприємництва, на думку усіх опитаних, є поганий стан доріг та відсутність дорожньої інфраструктури (тротуарів, бордюрів, водостоків для дощової води). У першу чергу слід збудувати дорогу, що з'єднає окремі населені пункти. Будівництво дороги ускладнене тим, що вона частково проходить вздовж гірської ріки Черемош, русло якої на території ОТГ переважно не впорядковане і позбавлене захисту від повеней. Черемош не загрожує безпосередньо людським поселенням, проте регулярно підмиває дорогу, що проходить вздовж нього, тому слід укріпити береги перед початком ремонту дороги.

Для усіх зацікавлених сторін очевидним є факт, що ремонт доріг та покращення дорожньої інфраструктури є передумовою для активізації інвестиційного потенціалу громади та ліквідації суттєвого бар'єру для економічної активності мешканців. Стан доріг дуже часто є вирішальним при залученні інвесторів, а його покращення значною мірою поліпшило б і якість життя мешканців. Окрім того, можна буде рекламувати розвиток та ефективне використання туристичного потенціалу громади: збільшиться кількість туристів, що відвідують громаду.

Для того, щоб зняти гостроту проблеми поганого стану доріг, влада планує закупити каменедробарку для гравію, який у великих кількостях є на території громади. Подрібнений гравій можна буде використовувати для вирівнювання дороги після зимової відлиги.

Кілька останніх років систематично знижується рівень ґрунтових вод, а влітку трапляється пересихання місцевих джерел, внаслідок чого у деяких господарствах є тимчасовий недобір води. У недалекому майбутньому буде **необхідне будівництво водопроводу**. І хоча будівництво водопроводу буде простим у щільній забудові, може виникнути ряд викликів у випадку віддалених, високо розташованих, господарств. Місцева влада планує впровадити рішення, апробовані при будівництві школи, для потреб якої був викопаний глибокий колодезь. Ідея влади полягає у тому, щоб такі колодезяні викопати в інших місцях, і воду з них постачати до домогосподарств місцевим водопроводом.

У громаді **немає планів просторового розвитку**, як і інвентаризації ґрунтів, що ускладнює не лише індивідуальне будівництво, але й пошук інвесторів та ведення господарської діяльності. У 2004-2006 роках за державні кошти був розроблений план землеустрою, проте, з огляду на різні неточності, він не був прийнятий владою області. Відсутність планів є причиною того, що 70% господарств не має свідоцтв про право власності.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Місцевість багата на ліс, і потенційно ця галузь промисловості могла б бути одним із факторів економічного розвитку. Однак незважаючи на значні лісові ресурси, зараз деревину треба постачати з віддалених місць. На це є кілька причин. По-перше, мешканці часто не погоджуються на транспортування деревини дорогами, що пролягають через їхню землю. По-друге, законодавець зобов'язує лісове господарство продавати деревину на аукціонах, де місцеві лісопилки часто програють великим підприємствам, які можуть запропонувати кращу ціну. У результаті місцева деревина вивозиться, а сюди завозять деревину з іншої місцевості.

У громаді **відсутня належна протипожежна безпека** – не діє жоден підрозділ пожежної охорони. На це виділені кошти, які не хотіла прийняти громада Устерік. Обласна влада повідомила, що коли буде готовий будинок, туди відразу передадуть обладнання для підрозділу пожежної охорони.

Проблемою є також низька сила радіосигналу, за допомогою якого частина домогосподарств отримує доступ до Інтернету. Це особливо стосується господарств, розташованих вище або на узбіччі.

Навколишнє середовище

Найважливіші екологічні проблеми пов'язані з водою. Найбільш гострою є описана вище проблема необлаштованості русла ріки Черемош та вплив цього факту на стан головної дороги. Черемош створює також повеневу загрозу – це велика гірська ріка, що стає повноводною у весняний період. Останній раз ріка розлилася у 2008 році, спричинивши багато пошкоджень в Білоберізці.

Улітку мешканці мають іншу проблему: торік громада зіткнулася з катастрофічною (оцінка співрозмовників) посухою. Протягом багатьох років посилюється також явище пересихання джерел та зниження рівня ґрунтових вод. Це важлива соціальна та економічна проблема, оскільки на території громади немає водопроводу, і мешканці та підприємці беруть воду з власних водозабірників.

Прямою загрозою для стану довкілля є **відсутність можливості вивозу сміття**. 01 січня 2017 року закінчився дозвіл на використання сміттєзвалища у Верховинському районі, а мешканці не погоджуються на його рекультивацию. Не відомо, якою буде ситуація зі сміттям у 2017 році. Проблема стосується усього району. У розмові влада громади згадала про підписання угоди про вивіз сміття з Коломиєю або Вижницею. На час написання звіту не було відомо, яке рішення прийнято.

На даний момент мешканці не зауважують проблему стічних вод, проте слід сподіватися, що з часом вона буде зростати. З огляду на гірський характер місцевості будова каналізаційної мережі буде складним і затратним завданням. Слід вжити заходів, щоб знайти оптимальне з економічної та соціальної точки зору рішення. Потенційно можливим варіантом було б створення прибудинкових очисних споруд, які вперше використали в громаді під час будівництва нової школи у Білоберізці. Втілення такого рішення вимагало б зміни ментальності мешканців та значних інвестицій.

Суспільний розвиток

Головні проблеми та потреби мешканців у сфері соціального розвитку можна систематизувати, поділивши їх на чотири ключові сфери, описані у порядку їх важливості:

- Безробіття та еміграція

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Найважливішою соціальною проблемою є відсутність роботи та необхідність трудової еміграції. Як і спільнота усієї Західної України, мешканці громади шукають роботу поза межами країни. У більшості випадків виїзди до європейських країн мають тимчасовий характер – через кілька місяців (максимально рік) мешканці повертаються, інвестуючи зароблені кошти на місці, насамперед будуючи чи ремонтуючи будинок. Не трапляється, щоб зароблені кошти інвестували у розвиток бізнесу. На основі зібраних даних можна припустити, що періодичні виїзди на роботу є істотним елементом життя частини домогосподарств. Постійна еміграція, з огляду на труднощі з отриманням дозволу на роботу чи громадянства, трапляється порівняно рідко. Натомість навесні розпочинаються виїзди на польові роботи або на будівництво.

➤ Охорона здоров'я

Суттєвою проблемою, що впливає на якість життя мешканців громади, є низька якість медичних послуг. У закладах охорони здоров'я **відсутній кваліфікований медичний персонал.** Зарплата працівників є малою, а перспектива роботи у гірській місцевості не заохочує до працевлаштування, тому надзвичайно складно знайти кваліфікованих спеціалістів. Наприклад, у лікарні має працювати троє лікарів, а є тільки один. Бракує також фельдшерів та медсестер. Можливим рішенням щодо персоналу може бути принцип, що фельдшер працюватиме 2 тижні в одному населеному пункті, а два наступні – в іншому. Проте це може бути тимчасовим рішенням, і, на думку влади, у кожному населеному пункті має бути хоча б одна особа. ФАПі слабо забезпечені ліками, їм часто бракує базового обладнання. Ліквідацію закладів погано б сприйняли мешканці, по-перше, з огляду на звичку отримувати первинну медичну допомогу на місці, по-друге, з огляду на складний доїзд взимку до амбулаторії. Також є проблемою **відсутність спеціалізованого обладнання:** у лікарні, для прикладу, немає ні апарату УЗД, ні рентгенівського апарату, а також немає змоги провести більш складні аналізи чи діагностику.

➤ Освіта

Поза новим будинком школи у Білоберізці, загальний **стан будинків освітніх установ є незадовільним:** школи у Хороцевому та Барвінкові є старими, ще дерев'яними, з пічним опаленням. Необхідна модернізація будинків, насамперед забезпечення центрального опалення. Натомість вчителі у школі в Білоберізці хотіли б покращити обладнання класних кабінетів для викладання точних наук та іноземних мов.

У селі Устеріки відсутній ДНЗ. ОТГ отримала дотацію у розмірі 1 млн. грн. і влада громади планує призначити частину цієї суми на будівництво ДНЗ.

➤ Культура

У бібліотеках відсутнє сучасне комп'ютерне обладнання та доступ до Інтернету, не закупається належна кількість нових книжок.

➤ Соціальні проблеми

Більшість господарств має невеликі прибудинкові ділянки, на яких мешканці вирощують частину продуктів харчування для власного споживання або для продажу, що становить невелике джерело доходу. Тому у громаді тільки зрідка трапляються випадки крайньої убогості, коли особа або родина позбавлена будь-яких засобів до існування. Важливим фактором, що обмежує явище крайньої

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

убогості, є також сильні соціальні та родинні зв'язки. Старшими людьми опікуються діти, а якщо ні – вони отримують допомогу від найближчих сусідів.

6. Місцевий потенціал

Економічний потенціал

Ключовим економічним потенціалом громади є розташування в мальовничих горах, над Черемошем, та збережені традиції гуцульської культури. До цього часу цей потенціал використовувався незначною мірою. Через відсутність доброї дороги та брак інформації небагато туристів доїжджає до Білоберізки влітку і практично ніхто – взимку. Розвиток туризму має в першу чергу координуватися на регіональному рівні, проте сама громада може багато зробити у цій сфері за невеликі кошти.

Влада громади має **значний потенціал залучення зовнішніх фондів**, про що свідчать вже підготовлені проектні заявки. У 2016 році громада Білоберізки подала дві заявки на дофінансування з Державного фонду регіонального розвитку:

- проект на розвиток комунального підприємства, що займатиметься переробкою молока. Ця інвестиція покликана задовольнити потребу підтримувати тваринництво та виробництво молока серед мешканців. Підприємство з переробки має скуповувати молоко у мешканців та переробляти його на молокопродукти. Це створить постійне джерело доходу для частини мешканців. Згодом планується подати заявку на будівництво м'ясопереробного підприємства.
- проект на ремонт старої школи у місцевості Білоберізка і створення спортивно-відпочинкового комплексу для дітей. Ця інвестиція дозволить використовувати будинок старої школи, який на даний час стоїть без ужитку. Також це створить робочі місця для місцевих мешканців – влада громади розраховує, що це може бути 20-30 робочих місць. А насамперед збільшиться туристична привабливість місцевості.

Обидва проекти були затверджені до реалізації. У попередні роки громаді вдалося отримати кошти на будівництво нової школи у селі Білоберізка, ремонт ДНЗ, ремонт інтернату.

У 2015-16 роках село Білоберізка взяло участь у проекті «Інноваційна енергія – ефективне джерело для вуличного освітлення у місцевості Білоберізка», що мав на меті реконструкцію наявної мережі з використанням ламп LED у рамках проекту, що фінансувався Європейським Союзом та дофінансовувався ПРООН та за участі громадської організації „Розквіт Галіції”.

Громада є **власником кількох невеликих будинків**, що залишились від колгоспу, та будівлі старої школи в Білоберізці разом із ділянкою 2 га. Після колгоспу залишився ряд інших будівель, право власності на які розподілене між пайовиками – колишніми працівниками колгоспу. Влада громади має намір зібрати пайовиків та переконати їх продати ці будівлі або здати в оренду комунальному підприємству, яке буде створено у майбутньому для обслуговування спортивно-відпочинкового комплексу та сонячних колекторів. На базі цих будівель також можна створити фірми. Влада громади відкрита для інвесторів та різноманітних пропозицій. Проте серйозним бар'єром є вже неодноразово згаданий поганий стан доріг.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Потенціал мешканців

Мешканців ОТГ характеризує **сприятлива демографічна структура**, це означає, що співвідношення мешканців у віці понад 50 років до дітей та молоді до 18 років є сприятливим, і ніщо не вказує на те, що це зміниться у найближчому майбутньому. Мережа освітніх установ відповідає потребам, а нова школа забезпечує освіту хорошої якості.

Високий рівень трудової еміграції свідчить про **високий рівень мобільності мешканців**. У більшості випадків робота за кордоном має сезонний характер, мешканці через певний час повертаються до свого місця проживання, тому зароблені кошти потенційно можуть бути використані для відкриття власного бізнесу. Поки що це явище є маргінальним: відсутні відповідні знання, проблемою є також низький рівень побудови соціального капіталу.

Громада знаходиться в центрі гуцульської культури. Мешканці зберегли багато регіональних костюмів, знарядь та інших культурних артефактів. Зараз цей потенціал не використовується. Предмети гуцульської культури не збираються систематично, і існує небезпека, що найближчим часом вони будуть знищені. Влада громади розуміє це і має намір створити музей гуцульської культури, проте наразі це рівень загальної ідеї. У місцевості Барвінків знаходиться стара церква, що має значну історичну цінність. Проте ця пам'ятка жодним чином не рекламується, й інформація про неї відсутня.

Екологічний потенціал

Стан довкілля є добрим або дуже добрим. **Розташування в пасмі Карпатських гір, ліси і чиста вода є найбільшим потенціалом ОТГ.**

Інші потенціали

Влада громади розраховує на розвиток альтернативних джерел енергії, насамперед вітрових та сонячних електростанцій. У планах – підготовка проектної заявки до Фонду регіонального розвитку з метою отримання коштів на будівництво невеликих вітрових чи сонячних електростанцій. Влада розраховує, що така інвестиція зменшить витрати громади на енергію та буде джерелом додаткових доходів від продажу електроенергії.

7. SWOT - аналіз

24.01.17 відбувся візит до виконкому громади, під час якого експерти представили результати дослідження у формі SWOT-аналізу з поділом на п'ять сфер. У зустрічі взяли участь представники влади громади, старости, представники освіти, охорони здоров'я і громадських організацій. У першій частині зустрічі представлено і обговорено результати аналізу. У другій частині зустрічі учасників попросили визначити пріоритетність окремих груп SWOT.

Нижче представлені результати SWOT-аналізу в порядку, встановленому під час зустрічі.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Адміністрація органу місцевого самоврядування

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. вміння залучати зовнішні фінансові ресурси 2. активна і рішуча влада громади 3. добра співпраця з владою Верховинського району	1. відсутність інформаційної політики (напр.: Інтернет-сторінки) 2. брак успіху у завершенні процесу об'єднання громади 3. мала кількість мешканців громади 4. невелика територія громади 5. відсутність плану зонування земель 6. відсутність системи інвентаризації
Можливості	Загрози
1. зміна законодавства, яка дозволить приєднання громад з інших районів	1. розпад об'єднаної громади

Інфраструктура, екологія та просторове планування

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. нова і сучасна школа в Білоберізці 2. ремонт ДНЗ в Білоберізці, Устеріках та Хороцевому 3. розбудова мережі установ охорони здоров'я 4. інвестиції в дорожню інфраструктуру (освітлення вулиць)	1. відсутність сміттєзвалища 2. погана якість доріг та дорожньої інфраструктури 3. відсутність водопроводів та каналізації
Можливості	Загрози
1. кошти з інвестиційних дотацій: можливість відремонтувати дороги 2. буде діяти пожежна дружина	1. невпорядкованість русла ріки Черемош 2. відсутність води (висихання джерел) 3. вирубка лісу

Економіка

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. хороша співпраця влади громади та підприємців 2. розвиток агротуристичної бази	1. відсутність дороги (гравійна дорога) 2. невелика кількість зареєстрованих малих фірм 3. зароблені в еміграції кошти витрачаються, а не інвестуються 4. нелегальне працевлаштування
Шанси	Загрози

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

<ol style="list-style-type: none"> 1. відкритість влади громади для інвесторів 2. можливість розвитку вітрової, сонячної та гідроенергетики 3. можливість розведення худоби і переробки 4. можливість розвитку деревообробної промисловості 5. мешканці повертаються з трудової еміграції 6. громада володіє будинками та територіями для інвестицій 	<ol style="list-style-type: none"> 1. відсутність ринку збуту для сільськогосподарської продукції (за адекватними цінами)
--	--

Довкілля і туризм

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. розташування в горах 2. велика площа лісів, чисте повітря 3. розташування між Національним природним парком «Гуцульщина» та Вижницьким національним парком 4. традиція гуцульської культури та ремесла 5. відсутність промисловості 	<ol style="list-style-type: none"> 1. відсутність туристичної промоції громади 2. відсутність туристичної інфраструктури (велосипедні шляхи, лижні витяги, туристична інформація) 3. відсутність координації туристичної промоції в районі
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. великий потенціал для розвитку туризму 2. розвиток туризму вихідного дня 3. розвиток агротуризму 4. розвиток сплавів Черемошем 	<ol style="list-style-type: none"> 1. вирубка лісу 2. викидання сміття до лісу 3. відсутність вагомих туристичних принад, що приваблюють туристів з-поза регіону

Суспільство, людський капітал

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. готовність мешканців до праці заради спільного блага 2. сильна місцева ідентичність (гуцульська культура) 3. збереження традицій місцевої культури 4. мережа ДНЗ: підсилення демографічного росту, професійної активності жінок 	<ol style="list-style-type: none"> 1. відсутність роботи для мешканців 2. трудова еміграція 3. низький рівень підприємництва 4. мала кількість громадських організацій
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. сильні соціальні зв'язки 2. велика соціальна мобільність 3. позитивний потенціал демографічної структури: велика кількість дітей та молоді 	<ol style="list-style-type: none"> 1. низький рівень громадської активності 2. низький рівень довіри до влади частини мешканців 3. конфлікт з мешканцями місцевості Устеріки

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

8. Висновки та рекомендації щодо впровадження стратегічного планування

Беручись до стратегічного планування слід насамперед вивчити правову, фінансову та соціальну ситуацію громади. З'являється ризик паралічу ОТГ чи навіть її розпаду у зв'язку з конфліктом, що виник. Якщо ж ситуація буде неоднозначною, і попри це розпочнеться процес стратегічного планування слід вирішити, чи можливо (і яким чином) включити до процесу планування село Устеріки. З проведених консультантами розмов з активістами складалося враження, що вони не зацікавлені у будь-якій співпраці з владою ОТГ. Цю ситуацію слід знову перевірити перед початком стратегічного планування.

Найважливіші зацікавлені сторони, яких слід залучити до процесу стратегічного планування:

- адміністрація і виконком громади;
- представники установ з різних сфер, в яких громада надає послуги, особливо: освіта, охорона здоров'я, культура. В окремих робочих групах рекомендовано об'єднувати представників певних установ та апарату напр., у сфері освіти – залучення до однієї робочої групи вчителів, чиновника, відповідального за освіту в громаді, та представників батьків з різних населених пунктів. До охорони здоров'я необхідно залучити представників району, оскільки компетенції громади і району в обох сферах накладаються;
- представники лісового господарства;
- представники мешканців (конфлікт з Устеріками значною мірою виник через відсутність консультацій з усіма мешканцями);
- представники навколишніх місцевостей, особливо села Розтоки, з яким ведуться розмови щодо можливості приєднання до об'єднаної громади.

ОТГ не має жодних стратегічних документів. Влада громади очікує, що стратегія зосередиться на економічних проблемах, особливо покаже, яким чином посилити економічний розвиток, що призведе до збільшення кількості робочих місць.

Decentralization Offering Better Results and Efficiency (DOBRE)

Додатки

Наявний матеріал, що був використаний в дослідженні

- Аплікаційна форма та додатки, підготовлені ОТГ в рамках набору на Програму DOBRE.
- Статистичні дані та матеріали, надані органами влади громади.
- Урядовий Інтернет-сервіс, присвячений децентралізації (<http://decentralization.gov.ua/>).
- Портал <http://gromada.org.ua>
- Місцева преса

Перелік співрозмовників:

Іванюк Дмитро Іванович, голова Білоберізької ОТГ
Пилип'юк Василь Васильович, заступник голови Білоберізької ОТГ
Слижук Іван Юрійович, головний лікар Білоберізької дільничної лікарні
Лахман Інна Василівна, лікар-терапевт, сімейний лікар
отець Дмитро, священник Білоберізки
Директор школи в Білоберізці
Вчитель географії у школі с. Білоберізка
Пилип'юк Мирослав, підприємець в с. Білоберізка
Шарабуряк Ганна Михайлівна, в.о. старости с. Хороцеве
Бельмега Галина Василівна, діловод сільської ради с. Хороцеве
Жикаляк Людмила Михайлівна, головний бухгалтер сільської ради с. Хороцеве
Шарабуряк Ганна Василівна, завідувач ФАП с. Хороцеве
вихователі Хороцівського навчально-виховного комплексу (НВК)
Сливук Лілія Дмитрівна, завідувач школи I ступеня с. Барвінкове, депутат ради ОТГ
Кочерган Любов, в.о. старости с. Устеріки
Цісарук Юрій Миколайович, Бельмега Святослав Васильович, Жиколяк Василь Миколайович, Бруч
Віталій Іванович, Минайлюк Ярослав Васильович, активісти с. Устеріки
Соловей Юрій Ігорович, народний депутат України
Лютий Олег Валерійович, голова Верховинської районної адміністрації
Маківничук Іван, заступник голови Верховинської районної ради
